

EL PATRIMONI COM A VALOR AFEGIT: EL PROJECTE EUROTEx-ID

Eulàlia Morral Romeu, Directora-gerent del Centre de Documentació i Museu Tèxtil

És ben conegut pels lectors de TERME l'interès del Centre de Documentació i Museu Tèxtil per conservar els mostraris industrials i tota aquella documentació —postes en carta per a telers Jacquard, dissenys originals, etc.— representativa de la producció tèxtil del nostre país. A l'edició anterior de TERME, Mercè López hi dedicava tot un article¹, destacant el valor d'aquest patrimoni, no només com a document per a la recerca històrica, sinó com a referència i punt de partida per a nous dissenys, i ja hi feia esment dels projectes europeus que s'estaven desenvolupant en aquest sentit.

El marc de TERME ens sembla especialment adient per a donar a conèixer els primers resultats del projecte EUROTEx-ID (2008/2010) (vegeu-ne el quadre adjunt), definit com «una col·laboració interdisciplinària per a redescobrir i posar en valor la indústria tèxtil europea dels segles XIX i XX»,

- desenvolupant metodologies i eines susceptibles de ser compartides per altres museus dipositaris de col·leccions representatives de la identitat tèxtil europea,
- facilitant estudis i activitats que, més enllà de la mirada estrictament acadèmica, encoratgin els dissenyadors de les empreses europees a considerar aquest patrimoni com a font d'inspiració.

Al llarg dels dos anys de vida del projecte, aquests objectius s'havien de concretar en tres activitats successives:

- Estudi i desenvolupament d'una base de dades conjunta.
- Reinterpretació creativa del patrimoni.
- Exposició i publicació dels resultats.

Aquest projecte ha estat finançat amb el suport de la comissió Europea

PROJECTE EUROTEx-ID. 2008/2010. Socis:

- Museo del Tessuto, Prato, Itàlia (líder)
- Centre de Documentació i Museu Tèxtil, Terrassa, Espanya
- Escola Profissional Cematex, Guimarães, Portugal
- Winchester School of Art, de la Universitat de Southampton, Regne Unit
- Centro de Computação Gráfica, Guimarães, Portugal
- AMAVE (Associação de Municípios do Vale do Ave), Portugal
- ACTE (Associação de Col·lectivitats Tèxtils Europees).

Pressupost total: 398.893 €

Co-finançament: 50%

Patrimoni i perfil industrial

El projecte arrenca, conceptualment, dels principis del Twintex Museums, establerts a Prato el 2007² i ratificats a Terrassa en ocasió de la trobada “El fil de la innovació”,³ organitzada per ACTE a l’octubre de 2008. En ambdues ocasions, els museus tèxtils ubicats en ciutats que són membres d’ACTE van segellar el compromís de treballar en xarxa i de trobar metodologies comunes per a catalogar i fer accessible el seu patrimoni industrial.

Sobre aquest fonament, el pas següent era posar-se d’acord en els camps d’una fitxa base que permetés documentar la variada tipologia de documents industrials tèxtils, que fos senzilla d’emplenar i de consultar, però que contingués el màxim d’informació, no només sobre cada mostra tèxtil concreta, sinó també en relació a l’empresa d’on procedeix. I si aquest era el punt de partida quant a continguts, pel que fa al funcionament i l’estructura d’una base de dades per a integrar i recuperar la informació conjunta ja teníem una experiència prèvia, en aquest cas la base de dades del CDMT (<http://imatex.cdmt.es>).

Des de la tardor de 2009, la textilteca on line de l’Eurotex, (www.acte.net/eurotexid/database.htm) és oberta a tothom i conté més de dues-centes mostres representatives del patrimoni industrial del CDMT, el Museo del Tessuto de Prato i el Museu de Vila Nova de Famalicão. La informació es pot recuperar segons diver-

Model de fitxa de la base de dades. Obrint les pestanyes de baix s’accedeix a tota la informació i a la/es imatge/s.

EUROTEX ID
Collection: Themes

Register

Reference	11196-04108-0962	
Generic classification	wool sample book	
Name of piece	sample of wool	
Description	sample of wool with a white warp and a weft in shades of brown. The pattern is obtained by the combination of full warp and weft so that in some parts the warp is more visible and in other parts the weft, creating a visual effect of undulating shapes.	
Size (cm/cm)	5,7 x 7,3	
Company / Manufacturer	Textil Cladis	
Origin	Terrassa, Spain	
Chronology	1970 - 1970	
Season	autumn-winter	
Intended use	clothing	
Location	CDMT	

Print

Related people | **Materials** | Technique | Company history

Bibliography | Description | Photograph

Materials

Materials	Security
wool	Yes

Back

sos criteris de recerca (nom, origen, fabricant, cronologia, temporada, ús, ubicació física, número de registre) i a partir de la fitxa principal s'accedeix a informacions complementàries, com ara materials, tècniques, decoracions, bibliografia, història de l'empresa, personatges relacionats i fotografies. Són mostres de llaneria, cotó i sederia procedents de quinze empreses: sis de catalanes, set d'italianes i dues de portugueses.

El fet que l'idioma oficial del projecte sigui l'anglès ha exigít una cura especial a polir al màxim el vocabulari i els matisos de les traduccions, no sempre fàcils, dels termes tèxtils i de les expressions locals. Aquest és un dels actius del projecte que en facilitaràn la continuïtat per mitjà d'altres iniciatives, la seva connectivitat amb bases de dades més grans i també una major difusió de la nostra història industrial cap a l'exterior.

Per part catalana, les empreses presents a l'Eurotex són: Algodonera Canals (Barcelona/Reus, 1852-1956, fabricant de panes, lones i roba per a uniformes de l'exèrcit), J. Malvehy (Barcelona/Molins de Rei, 1837-1970, especialitzada en sederies per a tapisseria), Manufacturas Textiles Torra Balari (Molins de Rei, 1842-1983, inicialment cotonera i després centrada en producció de teles per a folres amb fibres artificials i sintètiques), Sala & Badrinas (Terrassa, 1886-1979, llaneria), Sederies Balcells (Manresa, 1867-1980, fabricant de sedes per a mocadors i corbates) i Textil Clapés (Terrassa, 1916-1990, llaneria). La coincidència de totes les empreses durant

Mostra de cotó i edifici de l'Algodonera Canals, a Sant Andreu.

una bona part de la seva trajectòria cronològica permet apreciar les característiques pròpies de cadascuna i alhora obtenir un paisatge bastant complet del desenvolupament estètic i tècnic de la indústria tèxtil dels segles XIX i XX a casa nostra, i aquest és un dels trets fonamentals de l'Eurotex en la seva voluntat d'avançar en el coneixement de l' "ADN" tèxtil europeu.

Mostra de llana i edifici de Sala & Badrinas a Terrassa. Foto: Arxiu Tobella.

El paisatge industrial, però, no és el mateix a cada país ni a cada regió, tot i que, evidentment, hi ha uns trets comuns, en part derivats del seguiment de les tendències de la moda i en part d'unes pautes estètiques comunes a l'àrea mediterrània. En qualsevol cas, és fonamental captar i entendre aquesta diversitat dins de la coherència per poder projectar-la en nous dissenys que tinguin personalitat i continguin en si mateixos tot el solatge del coneixement acumulat.

Així, el protagonisme de la part central de l'Eurotex l'han pres sis estudiants, seleccionats com a millors alumnes per les dues escoles participants i als quals s'ha ofert de dur a terme un projecte de creació a partir de les mostres contingudes a la base de dades, així com de fer immersió en cada un dels territoris mitjançant el que

a

b

C

Mostres de J. Malvehy (a), Manufacturas Torra Balari (b) i Sederies Balcells (c).

se n'ha dit “visites d'estudi”, una estada de tres dies a cada ciutat: Terrassa (novembre de 2009), Prato (febrer de 2010) i Guimarães (abril de 2010).

Amb anterioritat a cada una d'aquestes visites, les respectives escoles els han passat informació sobre la zona i han organitzat seminaris sobre el paper del patrimoni cultural i el sentit del projecte Eurotex. Després, ja sobre el terreny, els alumnes han pogut conèixer des de dins unes quantes empreses, entitats de serveis i centres tecnològics de cada lloc, tenir contacte directe amb el patrimoni dels museus, conversar amb dissenyadors reconeguts i deixar-se penetrar per l'atmosfera dels carrers i de la gent. En paral·lel, i ja sobre una pre-selecció concreta de les mostres disponibles a la base de dades, els estudiants iniciaven el procés creatiu de nous teixits per a tapisseria —en el cas de les alumnes de la Winchester School— i de noves peces de vestir —les alumnes de l'Escola Cenatex. Les visites d'estudi han permès, per tant, també, una interacció dels estudiants entre ells i amb la resta de socis del projecte durant tot el desenvolupament dels treballs individuals. En opinió dels propis alumnes, tot això els ha ajudat a madurar professionalment i a compartir la seva experiència.

Els estudiants al CDMT miren els mostraris de les empreses seleccionades.

Comentant idees i esbossos amb el dissenyador Pere Moliné.

Visita a Teixidors, SCP

Visita a H. de Salvador Segura, S.A.

Visibilitat i pedagogia

La visibilitat és un requeriment fonamental en qualsevol projecte europeu. Però, per a l'Eurotex, ens l'hem plantejada, fonamentalment, com a pedagogia,

- de cara a les empreses, per a encoratjar-les a treure profit del valor del seus propis arxius de mostres (i, per tant, tenir-los conservats i organitzats per poder-los consultar),
- de cara als dissenyadors, un col·lectiu professional molt pressionat pel temps, que necessita un accés fàcil i ràpid a la informació de referència, però que té poc costum de buscar-la en els museus,
- de cara als estudiants de les escoles de moda, que entenguin per què sempre tindrà més èxit un disseny arrelat culturalment que la còpia banal d'un aparador o d'una revista o d'un altre dissenyador,
- de cara al públic general, perquè s'adoni que darrera d'un teixit o d'una peça de roba hi ha un procés creatiu molt seriós, i que dissenyar no és dibuixar,
- de cara a les administracions públiques, legalment responsables de protegir i conservar el patrimoni, perquè no oblidin que la cultura industrial en forma part i és un actiu fonamental per al futur econòmic europeu.

Per tots aquests motius, l'Eurotex es clourà amb una exposició, on es presentaran els documents de cada museu utilitzats com a referència, informació del context, la documentació de tot el procés creatiu dels estudiants i els treballs acabats.

Allò que queda

Un projecte de dos anys, en si mateix, aparentment deixa poc rastre. Però no és així quan els socis ja parteixen d'uns objectius previs i, per tant, el consideren un pas més

en el seu camí per a aconseguir-los. En el cas de l'Eurotex, ja hem vist que partia de la complexitat entre el Museo el Tessuto de Prato i el Centre de Documentació i Museu Tèxtil, que treballen junts des de fa anys i que comparteixen l'obsessió per posar en valor el patrimoni industrial. Però l'Eurotex també queda relligat, en l'àmbit català, al projecte "Documentació i difusió del fons industrial tèxtil de Catalunya", impulsat pel CDMT conjuntament amb el Museu de la Punta d'Arenys de Mar i subvencionat pel Departament de

Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya (2008)⁴, i també a la “Iniciativa per al foment dels Arxius Empresarials Històrics” liderada per la Generalitat,⁵ en el grup de treball tècnic del qual hem estat inclosos recentment.

En l'àmbit europeu, l'Eurotex ha desembocat en un projecte de molta més envergadura, el TEXMEDIN⁶, en el qual, juntament amb els museus de Prato i de Terrassa, hi participen també la Peloponnesian Foundation (Grècia), centres tecnològics, associacions industrials i municipis de França, Itàlia, Espanya i Grècia.

Però hi ha més resultats. D'entrada, l'empenta que el projecte ha significat per als alumnes portuguesos i anglesos; tots ells han canviat, han après i han experimentat el fet que Europa no són tant els països com les persones que hi vivim i només serà sòlida a mesura que travem relacions i confiança personal entre la gent.

Les escoles de disseny i moda, com qualsevol altra entitat educativa, malgrat compartir especialitat, tenen criteris, plantejaments i sistemes de treball diferents, i l'Eurotex ha servit per contrastar punts de vista i revisar procediments.

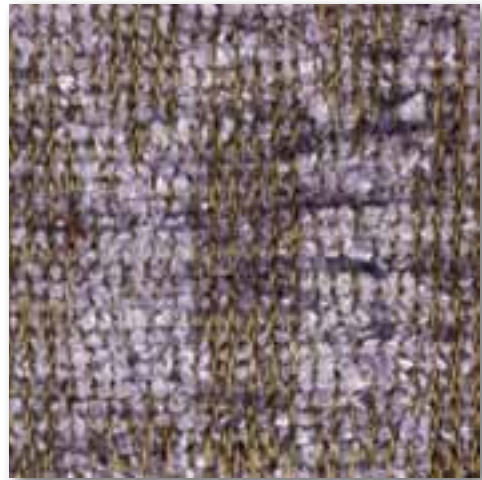
I queda la base de dades, oberta, senzilla de consultar i senzilla de fer créixer amb noves dades que hi vulguin aportar altres museus o empreses. Ara ja tenim la metodologia de treball molt sistematitzada i la podem compartir amb qui ho vulgui.

Per tant, l'Eurotex no acaba quan finalitzi el projecte. El concepte de fons que el mou continuarà centrant la nostra militància per a situar el patrimoni industrial en el lloc que li pertoca, tenint en compte que el tèxtil és un dels trets fonamentals de la cultura europea. Les administracions públiques, que legalment són els responsables de la preservació del patrimoni, han de ser-ne conscients i saber fer el lligam indústria-cultura, un binomi positiu per a ambdues parts i per al futur de la nostra economia.

Notes

- 1 LÓPEZ, Mercè. “El fons industrial tèxtil del Centre de Documentació i Museu Tèxtil (CDMT)”. *Termè. Revista d'història*. Núm. 24 (Terrassa, novembre de 2009), p. 29-42.
- 2 Conferència internacional Twintex Museums, “Verso un'identità tessile europea”. Museo del Tessuto, Prato (Itàlia) 30/31 de març de 2007. (www.twintexmuseums.com).
- 3 Taller del Twintex Museums dins de la Jornada “El fil de la innovació”, Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, Terrassa, 17 d'octubre de 2008.
- 4 Vegeu *Estudi del fons industrial tèxtil de Catalunya*. CDMT i Museu d'Arenys de Mar, 2010.
- 5 La “Iniciativa per al Foment dels Arxius Empresarials Històrics” és una iniciativa conjunta dels departaments d'Economia i Finances i de Cultura i Mitjans de Comunicació, de la Generalitat de Catalunya, que es va posar en marxa a la tardor del 2009 a fi de salvaguardar els arxius històrics de les empreses catalanes.
- 6 Vegeu www.texmedin.eu.

Mostres de Sederes Balcells i de Textil Clapés, reinterpretades per Clare Mantell (Winchester School).

Mostres de J. Malvehy, reinterpretades per Naomi Sapsford (Winchester School).

